

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ПРОКУРАТУРАСИ АКАДЕМИЯСИ
КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ ИЛМИЙ-ТАЪЛИМ МАРКАЗИ**

**ДАВЛАТ БОШҚАРУВИ ОРГАНЛАРИ ВА МАҲАЛЛИЙ ИЖРО
ЭТУВЧИ ҲОКИМИЯТ ОРГАНЛАРИ ХОДИМЛАРИНИНГ
ОДОБ-АХЛОҚ НАМУНАВИЙ ҚОИДАЛАРИ**

Тьютор (ўқитувчи-маслаҳатчи)
Б.И.Исмаилов
ismoiliy1965@gmail.com

Кириш

1. Касб этикасига оид асосий тушунчалар, категориялар ҳамда принциплар

2. Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидалари

3. Одоб-ахлоқ қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик

Хулоса

1. Касб этикасига оид асосий тушунчалар, категориялар ҳамда принциплар

**“Этика» юнон. этос (etos)
Уй, биргаликдаги яшаш
макони, инсонларнинг
турар жойи маъноларини
англатади.**

**“Ахлоқ” араб.
хулқ-атвор, юриш-туриш,
тарбия деган маъноларни
англатади.**

**“Деонтология” лот. мажбурият
Давлат хизматчиларининг
асосий мажбуриятлари, уларга
қуйиладиган чеклов ва
таъқиқлар таълимоти.**

**“Одоб” араб.
Шахс маънавий ҳаётининг
ташқи жиҳатини
ифодалайди. Одоб негизида
гўзаллик (эстетика)
талаблари ётади.**

Касб этикаси – давлат хизматчисининг одоб-ахлоқнинг келиб чиқиши, моҳияти, хусусиятлари, жамият ривожигаги ўрни, тараққиёт қонуниятларини ўрганувчи ва ҳақиқатлиги амалда исботланган билимлар мажмуи

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ КУРАШИШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНИ 2017 йил 3 январь

3-модда. Асосий тушунчалар

манфаатлар тўқнашуви — шахсий (бевосита ёки билвосита) манфаатдорлик шахсининг мансаб ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада бажаришига таъсир кўрсатаётган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда шахсий манфаатдорлик билан фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ёки давлатнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик юзага келаётган ёки юзага келиши мумкин бўлган вазият.

19-модда. Давлат бошқаруви соҳасида коррупциянинг олдини олишга доир чора- тадбирлар

Давлат бошқаруви соҳасида коррупциянинг олдини олишга доир чора-тадбирлар қуйидагилардан иборат:

.....давлат органларининг ва улар ходимларининг фаолиятида коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларга йўл қўймаслик;

давлат органлари ходимларининг касбий ҳамда хизматдан ташқари фаолиятдаги **одоб-ахлоқининг ягона принциплари ва қоидаларини белгиловчи одоб-ахлоқ қоидаларини самарали амалга ошириш;**

Давлат хизматчилари касб одобига оид қабул қилинган халқаро ҳужжатлар:

**БМТнинг Коррупцияга қарши
конвенцияси 2003йил 31 октябрь**

**БМТнинг «Давлат мансабдор
шахсларнинг ҳаракатларининг
Халқаро Кодекси» 1996 йил
12 декабрь**

**Прокурорлар Халқаро
ассоциациясининг 1999 йилдаги
«Прокурорлар касбий жавобгарлиги
ҳамда уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари
тўғрисидаги меъёрлари»**

**Давлат хизматида одоб-ахлоқни
яхшилаш бўйича ИХТТ Кенгашнинг
тавсиялари С70 (1998 23 апрель)**

**Европа Иттифоқининг Вазирлар
махкамасининг № К (2000) 10
«Давлат мансабдор шахсларнинг
ҳаракатларининг Намунавий Кодекси»
ҳамда «Давлат мансабдор шахслари
ҳаракатларининг Кодекси»**

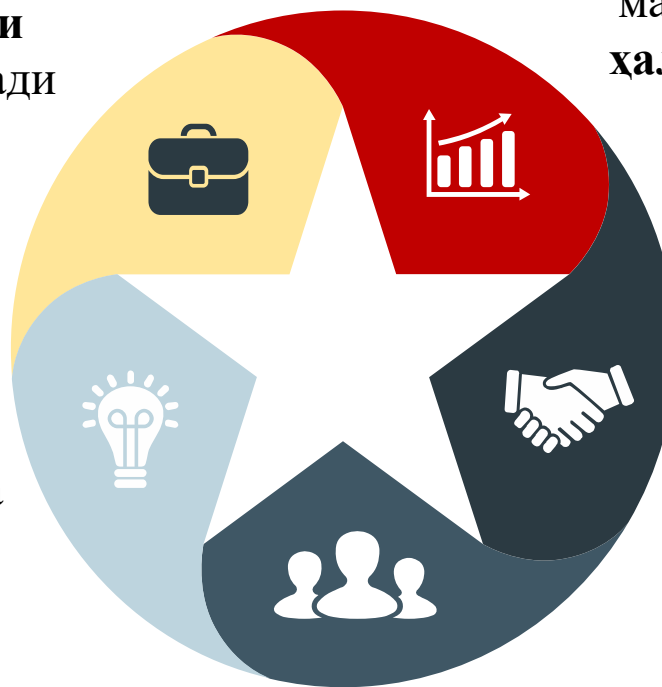
**Европа Иттифоқининг Рес (2001)10
«Полиция одоб-ахлоқи тўғрисида» ги
Кодекси 2001йил 19 сентябрь**

Коррупцияга қарши конвенциясининг 8-моддаси. Оммавий мансабдор шахсларнинг Одоб ахлоқ кодекслари

Кодекс ёки стандартларни бузадиган оммавий мансабдор шахсларга нисбатан **интизомий ёки бошқа чораларни кўриш** имкониятларини кўриб чиқади

Оммавий мансабдор шахслар ўз функцияларини бажариш вақтида уларга маълум бўлиб қолган **коррупцион ҳаракатлар тўғрисида тегишли органларга хабар беришларига** хизмат қиладиган чора ва тизимларни белгилаш имкониятларини кўриб чиқади.

Оммавий мансабдор шахсларни тегишли органларига, бошқа маълумотлар қатори, оммавий мансабдор шахслар сифатидаги функцияларида **манфаатлар тўқнашувини юзага келтириши мумкин бўлган хизматдан ташқари фаолият, машғулотлар, инвестициялар, активлар ҳамда муҳим тухфа ёки нафлар тўғрисида декларацияларни тақдим этишга мажбур қиладиган чора ва тизимларни жорий этадилар**

Коррупцияга қарши курашиш мақсадида бошқа фазилатлар қатори, ўзининг оммавий мансабдор шахсларининг **поклиги, ҳалоллиги ва масъулиятлилигини рағбатлантиради.**

Оммавий функцияларни тўғри, виждонан ва тегишли даражада бажариш учун ҳар бир иштирокчи **Давлат ўз институционал ва ҳуқуқий тизимлари доираларида ўзини тутиш кодекслари ёки стандартларни қўллашга интилади.**

Одоб-ахлоқ қоидаларига оид талаблар келиб чиқиши

Ману Қонунлари

Арасту «Этика»

Абу Наср Фаробий
«Фозил одамлар шаҳри»

Юсуф Хос Ҳожиб
«Қутадғу билиг»

Алишер Навоий
«Насойим-ул-муҳаббат»

Николо Макиавели
«Ҳукумдор»

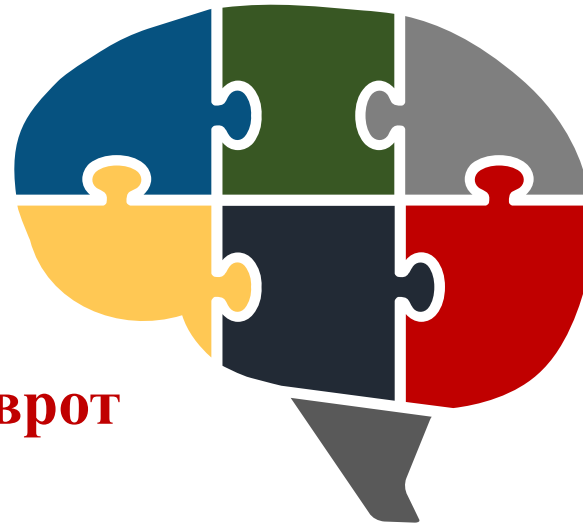
Кайковус «Қобуснома»

Авесто

Инжил

Қуръон

Таврот

Хаммурапи
Қонунлари

Мартин Лютер
қоидалари

Амир Темур «Тузуклари»

Касб этикаси нормаларига қуйидагилар киради

Замонавий касб этикаси тўғрисидаги таълимот асосчиси

Иеримия Бентам 1748-1832 йиллар
1834 йил «Деонтология, одоб тўғрисидаги таълимот»

Давлат хизматчилари олдида қўйиладиган асосий талабларни ва унинг асосий мақсади сифатида давлат хизматчиларининг асосий мажбуриятлари, уларга қўйиладиган чеклов ва таъқиқлар мажмуини белгилайди

Одоб-ахлоқ қоидалари ҳуқуқ нормаларида белгиланиши

Давлат хизмати
тўғрисидаги қонунлар

Конституция нормалари

Давлат хизматчисининг
касб одоби тўғрисидаги
қонунлар, қоидалар

Давлат органлари
мақомини белгиловчи
Конституциявий
қонунлар

Хизматни ўташ тўғрисидаги
Низом, қоида, йўриқномалар

Мехнат кодекси

Ички мехнат қоидалари, мансаб йўриқномаси

**2. Вазирлар Маҳкамасининг “Давлат бошқаруви
органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг
одоб-ахлоқ намунавий қоидаларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 2016 йил
2 мартдаги 62-сонли Қарор талаблари**

I. Умумий қоидалар

**II. Давлат хизматчиларининг
хизматдаги хулқ-атворининг асосий
принциплари ва қоидалари**

III. Манфаатлар тўқнашуви

**IV. Одоб-ахлоқ қоидаларини
бузганлик учун жавобгарлик**

Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг одоб-ахлоқ намунавий қоидалари эгаллаб турган лавозимидан қатъи назар, давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари ходимларининг касбий одоб-ахлоқининг умумий принциплари ва хизматдаги хулқ-атворининг асосий қоидалари йиғиндисидан иборат.

Одоб-ахлоқи қоидалари ҳуқуқбузарликнинг олдини олишга, улар содир этилишининг сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этишга, давлат хизматчиларини юксак ҳуқуқий онг, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлари ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларига, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига қатъий риоя қилиш руҳида тарбиялашга йўналтирилган.

Давлат хизматида манфаатлар тўқнашувининг кўринишлари

Давлат хизматчиларининг мажбуриятлари

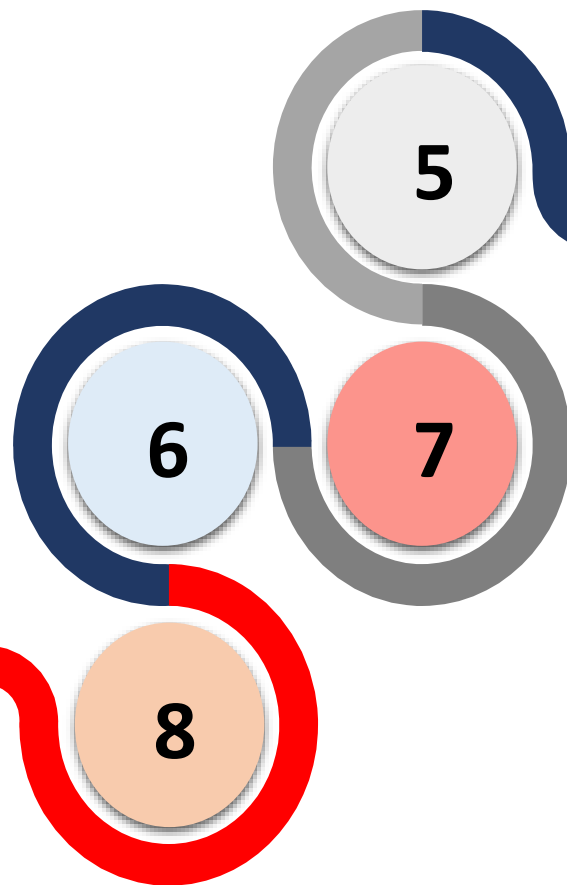
Давлат хизматчиларининг мажбуриятлари

Ўз хизмат вазифаларини бажаришда бирор-бир шахслар, гуруҳлар ёки ташкилотларга ён босмаслик ва устунлик бермаслик, уларнинг таъсиридан мустақил бўлиш, фуқароларнинг ҳуқуқлари, мажбуриятлари ва қонуний манфаатларини ҳисобга олиш, камситиш ҳолатларига йўл қўймаслик

Ўз хизмат вазифаларини бажаришига тўсқинлик қилувчи бирор-бир шахсий, мулкӣ ва бошқа манфаатларнинг таъсири билан боғлиқ бўлган хатти-ҳаракатларга барҳам бериш

Ўз хизмат фаолиятига бирор-бир таъсир кўрсатиш имкониятига барҳам бериш

Норматив-ҳуқуқий ҳужжат ва идоравий ҳужжатларда белгиланган чеклашлар ва тақиқларга риоя қилиш, ўз хизмат вазифаларини оғишмай бажариш

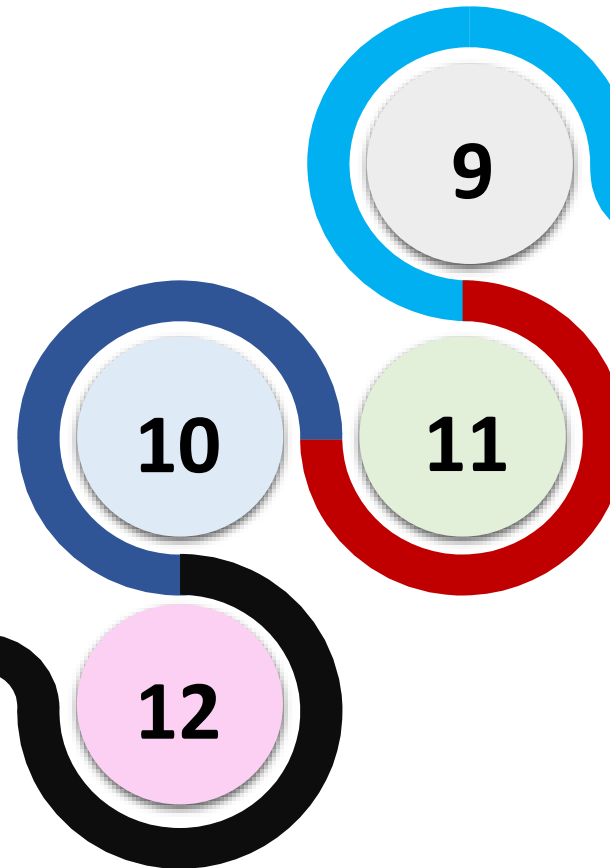
Давлат хизматчиларининг мажбуриятлари

Ўзбекистон Республикаси ва бошқа давлатлар халқларининг урф-одатлари ва анъаналарини ҳурмат қилиш, турли этник, ижтимоий гуруҳлар ва конфессияларнинг маданий ҳамда бошқа хусусиятларини ҳисобга олиш, ижтимоий барқарорликка, миллатлараро ва конфессиялараро тотувликка кўмаклашиш

Ўзларининг хизмат вазифаларини виждонан бажаришда шубҳа пайдо қилиши мумкин бўлган хулқ-атвордан ўзини тийиш, шунингдек ўз обрўсига ёки давлат органининг нуфузига зарар етказишга қодир бўлган вазиятларга йўл қўймаслик

Хизмат мавқеидан давлат органи, бошқа ташкилотлар, уларнинг мансабдор шахслари, шунингдек фуқаролар фаолиятига ноқонуний таъсир кўрсатиш учун фойдаланмаслик

Давлат органида хабарларни ва хизмат ахборотларини тақдим қилишнинг белгиланган қоидаларига риоя этиш

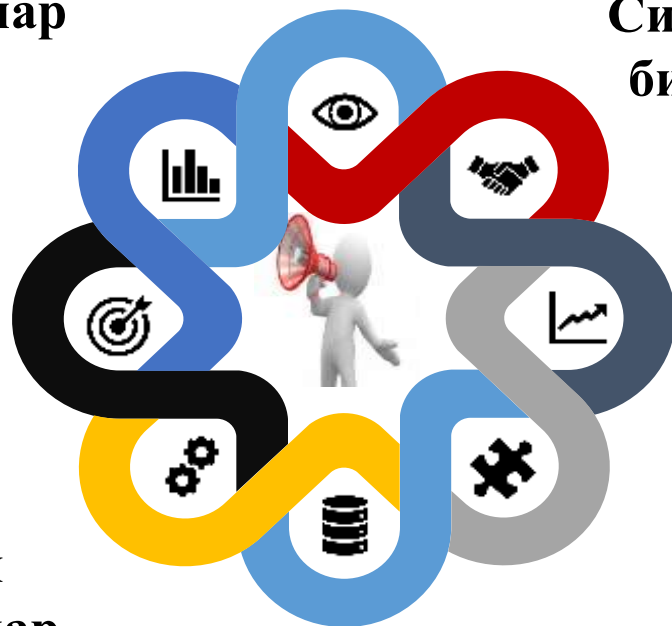

Давлат хизматчиларига нисбатан ўрнатилган чеклов ва таъқиқлар

Мулкый чеклов ва таъқиқлар

Сўз эркинлиги билан
боғлиқ чеклов ва таъқиқлар

Эътиқод эркинлиги билан
боғлиқ чеклов ва таъқиқлар

Сиёсий фаолият билан шуғулланиш
билан боғлиқ чеклов ва таъқиқлар

Тадбиркорлик фаолияти билан
шуғулланиш борасидаги чеклов
ва таъқиқлар

Эркин ҳаракат қилиш билан
боғлиқ чеклов ва таъқиқлар

01

Сиёсий, иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқлик, шунингдек шахсий важлар ва бошқа субъектив сабаблар давлат хизматчиларининг қонун ҳужжатлари талабларини ва Одоб-ахлоқ қоидаларини бузиши учун асос бўла олмайди

02

Агар қонун ҳужжатларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, давлат хизматчиларига ўз хизмат вазифаларини бажариши муносабати билан бирор-бир моддий бойликларни олиш ёхуд жисмоний ёки юридик шахслардан бошқача наф кўриш тақиқланади

03

Давлат хизматчилари коррупция ҳолатларига қарши курашиши ва уларнинг профилактикасига фаол кўмаклашиши шарт.

04

Давлат хизматчилари касбий фаолияти давомида ўзларига маълум бўлган ахборотнинг сақланишини ва махфийлигини таъминлаш юзасидан барча чораларни кўришлари шарт, уларнинг ошкор этилганлиги учун улар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда жавоб берадилар

Давлат хизматчилари хулқ-атвориға оид талаблар

Давлат хизматчилари ўзларининг хизматдаги хулқ-атвори билан жамоада бошқа давлат хизматчилари билан ўзаро ишчанлик ва амалий ҳамкорлик қарор топишлари керак. Давлат хизматчилари хушмуомала, илтифотли, одобли, эътиборли, фуқаролар ва ҳамкасблари билан муносабатда сабр-тоқатли бўлиши, уларни ҳурмат қилиши шарт.

Давлат хизматчилари ўзига бўйсунувчиларга ва фуқароларга нисбатан қўполлик қилмаслиги, одамларнинг шаъни ва қадр-қимматини камситмаслиги, уларга асосиз психологик ва жисмоний таъсир кўрсатиш ҳолатларига йўл қўймаслиги керак.

Давлат хизматчилари хизматдан ташқари вақтда умумий қабул қилинган одоб-ахлоқ нормаларига риоя этишлари, ғайриижтимоий хатти-ҳаракатларга йўл қўймаслиги керак

Ўзига бўйсунувчи ходимларга нисбатан юқори профессионализм, софлик ва адолатда ўрناق бўлиши, давлат органида ёхуд унинг таркибий ёки худудий бўлинмасида маънавий-психологик муҳит шаклланишига кўмаклашиши лозим, у бўйсунувчи ходимлардан уларнинг хизмат вазифалари доирасидан чиқиб кетадиган топшириқларни бажаришини талаб қилмаслиги, шунингдек қонунга хилоф хатти-ҳаракатларни содир этишга ундамаслиги керак

Ўзига бўйсунувчи ходимларга нисбатан юқори профессионализм, софлик ва адолатда ўрناق бўлиши, давлат органида ёхуд унинг таркибий ёки худудий бўлинмасида маънавий-психологик муҳит шаклланишига кўмаклашиши лозим, у бўйсунувчи ходимлардан уларнинг хизмат вазифалари доирасидан чиқиб кетадиган топшириқларни бажаришини талаб қилмаслиги, шунингдек қонунга хилоф хатти-ҳаракатларни содир этишга ундамаслиги керак

**Раҳбарнинг
мажбуриятлари**

Ўзига бўйсунувчи ходимларга нисбатан юқори профессионализм, софлик ва адолатда ўрناق бўлиши, давлат органида ёхуд унинг таркибий ёки худудий бўлинмасида маънавий-психологик муҳит шаклланишига кўмаклашиши лозим, у бўйсунувчи ходимлардан уларнинг хизмат вазифалари доирасидан чиқиб кетадиган топшириқларни бажаришини талаб қилмаслиги, шунингдек қонунга хилоф хатти-ҳаракатларни содир этишга ундамаслиги керак

**Раҳбар ўзига бўйсунувчи,
хизматдаги хулқ-атвори
принциплари ва қоидаларини
бузаётган ходимларнинг хатти-
ҳаракатларига (ҳаракатсизлигига)
йўл қўйилмаслиги чораларини
қўрмаганлиги учун жавоб беради.**

3. Одоб-ахлоқ қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик

Давлат хизматчиси томонидан Одоб-ахлоқ қоидаларига риоя этилиши аттестациялар ўтказишда, юқори ва бошқа лавозимларга тайинлаш учун кадрлар захирасини шакллантиришда ҳисобга олинади.

Одоб-ахлоқ қоидалари нормаларининг бузилишлари махсус таркибий бўлинма ёки Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан кўриб чиқилади.

Одоб-ахлоқ комиссияси, махсус таркибий бўлинма мавжуд бўлмаган тақдирда, давлат органи ходимларидан камида 5 кишидан иборат таркибда тузилади.

Одоб-ахлоқ комиссиясининг мақсади, вазифалари, функциялари, ҳуқуқлари, жавобгарлиги ва унинг фаолиятини ташкил этишнинг бошқа масалалари давлат органи томонидан тасдиқланган Одоб-ахлоқ комиссияси тўғрисидаги Низомда белгиланади.

Ходимга меҳнат интизомини бузганлиги учун иш берувчи қуйидаги интизомий жазо чораларини қўллашга ҳақли

Лавозимда
пасайтириш

Даражали ёки ҳарбий
унвонни бир поғонага
пасайтириш

Меҳнат
шартномасини
бекор қилиш

Ҳайфсан

Даражали ёки ҳарбий
унвонни бир поғонага
пасайтириш

Эгаллаб турган
лавозимга номувофиқ
деб топиш

Ўртача ойлик иш ҳақининг ўттиз
фоизидан ортиқ бўлмаган миқдорда жарима

Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилиши ҳолатларини махсус таркибий бўлинма ёки Одоб-ахлоқ комиссияси томонидан кўриб чиқиш натижалари бўйича **интизомий ёки бошқача тарздаги қоида бузилишларининг мавжудлиги (мавжуд эмаслиги) тўғрисида хулоса чиқарилади.**

Айни вақтда давлат органи раҳбарининг кўриб чиқишига қоидалар бузилишини содир этган давлат хизматчисини жавобгарликка тортиш тўғрисида таклиф киритилади.

Йўл қўйилган қоида бузилишининг характерини ҳисобга олган ҳолда, Одоб-ахлоқ комиссияси давлат хизматчисига нисбатан **Одоб-ахлоқ қоидаларининг бузилишига йўл қўймаслик тўғрисидаги огоҳлантириш билан чекланиши мумкин.**